

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди

Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

САДЫП АЛЫКЧЫЛАРНЫ ҮЛЕГЕРЛИГ ХАНДЫРАР

Бистин партиявыстың XXII съездинин шийтпирлеринде совет садыгы улам ыңай хөгжүдөр, магазиннериниң, столовааларының четкиниң калбары, садыгының депшилгелиг хевирлерин непередир болгаш чонну хандыраарының культуразын бедир талазы-биле улут сорулгалар салдыган. Ол сорулгалары боттандыраары садыкта мергежилгил кыларын быжыгаарындан, оларның материалдык сонургалын бедиринден кол хамзаарыгы билдиргил.

Бүгү совет улустун чаагай чорун бедир-биле кады, садыг амылдар чыгарының амылдарын улам ыңай акжидеринче партия болгаш чазак бодунун кичээлгеин доктаамал угландырып келген. Чурттагы чонну хандыраары-биле шуут холбошкан улус ажил-агынын, культураның чамдык адырларының амылдарының ажил төлөвирин бедир дугайында чаа хойлууну суугаар садыг амылдар чыгарының ажил төлөвирин ортума-биле 15 хуу, а нийтининг чөмөнчилге черлерининг—25 хуу бедирин бо чылдың ийги чартында боттандыраар ужуруг турган болза, ол чутула хемчегин май бирге бедир боттандыраары ССРЭ-ниң Дээди совединиң бешки сессиязының шийтпирлеринде айтылган.

Ол айткышкыны суугаар бистин республиканың садыг черлеринде муң бир чүс бежен ажил амылдар чыгарының—таңныларын, ажилчы-нарын, куша амылдар чыгарының, нискарлар, ларбастар садык чыгарының айда ажил төлөвирин январь 1-ден эгелдеш, 40—45 рубль бедир бедирин боттандыраар чоруда берген. Чутула бо бөлүктүн амылдар чыгарында бешин чылда 158 муң рубль-ден немер төлөдүр көрдүгөн. Май бирге бедир садык чыгарының, нийти чөмөнчилге черлеринин, райполарының, сельполарының, райкомпарының, белеткед чонтораларының нийтин-биле 4,5 муң амылдар чыгарының ажил төлөвирин элден бедирин көрдүгөн.

Төлөвиринин бо чаа системазын чорударда күш-ажылының түнелинге кижилеринин материалдык сонургалын бедирин барымдалаш, шаңнааларының ролун база бедирген. Баран саарылгазынын планын күсестерининг хуу бүрүзүне онааштыр садык чыгарының ажил төлөвириниң үш хуу хемчээли-биле оларны шаңнаары көрдүгөн. Бо шыша шаңнаалары пассивлерге, контролдерге, баран саарылгазынын, поварларга, инженер-техниктиг амылдар чыгары, өске-даа тускай артеминерлерге болгаш албан-хазакчыларга тыпсырын база төлөвлөдөн.

Садыг амылдар чыгарының материалдыг байдалын акжидер дугайында партияның болгаш чазактын сагы салымшыгы оларга негелдени улам-на бедирин турар. Дыка хей амылдар чыгары ону ханзы-биле бедир бедир, боттарының амылын чаа байлал-биле чорудуп турарлар. Чаржа, Тады, Оуар райполарының даргалары штер Бакомисова, Борне-хон, Чыраа-Бажи райкомпар даргазы эр-терияче олар боттарының күженишкенин утандыраар хүлөдгелдер.

Кыш — малчынарның амылыга эң харымсалгалыг үе. 1965 чылда нийтининг малының өздүленинги темпин, ээрти, сүтү, саргалын, чутурамы болгаш дүктү сазарынын талазы-биле күрүнө планынын күсестеде кышты кайы хире чөмөшкенин эртериянен узуу-биле хамзаары.

Бо чылдын мал амылын хөгжүдөрине улут бурунтар базыны кылар буту аргалар бисте бар. Колхозтар болгаш совхозтар кышка эки белеткенген: малдын хей чөмөшкенин белеткөөн, хей-хей чаа кажалары туттан, оларны механизир-биле бедир кылган. Фермалар амылдар чыгарынын сүт бүдүреринге сонургалын бедир дөш, сүтүн болгаш сүт продуктуларынын чотга үрүмөктөп сазар өртөөн мурунку хевээр арттыргаш, ону садып алырын өртөөн улгаттырган.

Хей-хей колхозтар болгаш совхозтар малдын кыштагынын өртөөн чылда баалаарга ээзон организастыг чорудуп турар дээринин дугайын чер-черден келген медиктер чутула турар. 1964 чылдын сөөлү айларында нийтин-биле туртка инек бүрүзүндө сүт саалазы оон мурундагы чылдың ол үеи-биле деннээр өскөн болуп турар. Малдын өлүп хораар чорун кызырылган. Элөөн хей ажил-агыларда семир-тилгеде турар малдарын деннели да бедир турар. Россия Федерациязынын Воронеж, Ярославль, Свердловск, Омск болгаш өске-даа хей-хей областтары күрүнөге сүт сазарынын планын чөмөшкенин күсестен. Ол шыша Превалти-нин болгаш Белоросиянын малчы-нары чөмөшкенин амылдан. Москва, Ленинград, Новосибирск, Вологда областтарын колхозтары болгаш совхозтары эт сазарынын планын хуусаа бетинде күсестен.

Ажил-агыларын, партия органи-зацияларынын ууртукчулары нийтининг мал амылынче улут кичээлгеин салып турар аларганнар. Колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезинин байлак аргаларын мергежилгил амылдар чыгарынын, ферма ажил-

Идам дөш өскөлөр-даа садып алык-чыларын негелдери хандыраар талазы-биле амыл элөөн акжидер-кеш, өртөөн чылдың он бир айлары-нын бараан саарылгазынын планын чөмөшкенин күсестирин хандыраарганнар. Кооператив садыгынын ол органи-зацияларында кадрлар-биле амыл эки тургусканындан оларды өрө-самчыгал түдү база эвээрзеп.

Ындыг болза-даа Улут-Хем, Чөөн-Хемчик, Барын-Хемчик, Бий-Хем райполарының, «Сут-Хөл», «Найрал» совхозтарда райкомпарының болгаш өске-даа чамдык садыг органи-зацияларынын ууртукчулары үстүндө хуусаа бараан саарылгазынын планын күсестирин чөмөшкенин. Ол чоруткун чылдагыны болза, мыла кадрлар-биле амыл чөмөшкенин негелдени чөмөшкенин тургузуп шыдаа-нын-да, амылгы материалдыг үнелиг чүдүдери харымшаар кижилерин амылдан хей удаа халажыр чорунга холбоштыр чамдык магазиннерин амылдаар, үр үеде хаагыг турган-нында болур. Эртөөн чылдың ырактал-да чөмөшкенин сан-медээли-биле алыр-га бешин республикамызга садыг органи-зацияларынын чамдык магазин-нери нийтин-биле 3280 магазин-хүндөред амылдааран ужурунда 744 муң рубль бедир алылганга тур-ган.

Садыг амылдар чыгарынын ажил төлөвирин бедир хемчеглерин амылдар боттандыраары-биле холбош-тыр чамдык садыг органи-зациялары-нын амылында үстүндө шыша улут чөмөшкенин үнелин-биле ууртукчу-ларынын өйү келген. Кадрларын шыш-тып, оларны амылга шыш таар-шытыр тургузарын болгаш кижилерин хергелгил нийтилеринин, мыла хей-нийти органи-зацияларынын чутула сорулгалы кылдыр көөр керек. Боттарынын ажил төлөвиринин

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бирги чыбыжынын чедиг сессиязын чыылдыр дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бирги чыбыжынын чедиг сессиязын январь 14-те, өртөөнүн 10 шакта хөгжүм-шин театрында амылдар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттар төлөөлекчилеринин Чөвүлелиниң Хуралы январь 14-те, өртөөнүн 9 шак 30 минутта хөгжүм-шин театрында болур.

Улут күш-ажылы тийгелге-биле—амгы үеиниң ЗИЛ-130 деп, чаа чүтү чүдүрер автомобиль тургусканын биле болгаш массалыг бүдүрүп үндүрер органи-зацияны-биле холбош-тыр Москваның И. А. Лихачев аттыг автомобиль заводунун болгаш глав-мостройнуң № 2 трезинин коллек-тивтеринге СЭКП Топ Комитети бол-гаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели илгил байыр бедирген. Бүдүрүлгени доктадышкын чокка машинаны конвейерге үндүргөн.

Бистин чуртувустун автомобиль паргын чаа техника-биле дөшөр чорук транспортка күш-ажылыг бүдү-

хемчээли улус ажил-агынын өске-даа адырларынын амылдар чыгары-дан лудак чок кылдыр улгалы-рынга өөрүп четтиришкенин илер-гейлештириш, бүтү чуртта шыша, бистин республиканың садыг болгаш нийтининг чөмөнчилге черлеринин амылдар чыгары амыл чонну хандыраарынын культуразын улам бедир-дер, садыгынын мурун кыштыг-лиг хевирлерин калбаа-биле непередир дөш амылдар турарлар.

Республиканың партия, совет, садыг органи-зациялары болза садыгы калдар ортузунга кижизилгелиг амылдар чыгарыны, чеди чыл-дык сөөлү чылыгынын планын онаа-лаарын хуусаа бетинде күсестирин дөш демиселге оларны улам-на сы-ры органи-зациялар болур. Бо улут сорулгалын чөмөшкенин боттанды-раар, социалист чарышты, комму-нист күш-ажыл дөш шимчөөшкенин боттуп ууртук, мурун кыштыг-лиг дуржулганын калбаа-биле непередир чутула.

Чонну шуут хандыраарына холбош-кан улус ажил-агынын мындыг адырларынын, оон иштинде садыг болгаш нийтининг чөмөнчилге чер-леринин амылдар чыгарынын ажил төлөвирин бедир хемчеглерин боттандыраар совет кижилерин амылдар чыгарынын деннели улам ыңай бедир-рининг хергелге чутула базы болган.

Республиканың садыг болгаш ний-тининг чөмөнчилге черлеринин амыл-дар чыгары бо улут сагыш салым-шыгына харым кылдыр садып амыл-чыларын, чөмөнчилкелерин үлгелер-лиг хандыраар, бараан саарылгазын өс-түр талазы-биле боттарынын планын онаа-лаарын чөмөшкенин күсестирин дөш бүгү-ле күштерин болгаш аргаларын илердип, улам-на шүдү-гү амылдарлар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бирги чыбыжынын чедиг сессиязын январь 14-те, өртөөнүн 10 шакта хөгжүм-шин театрында амылдар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаттар төлөөлекчилеринин Чөвүлелиниң Хуралы январь 14-те, өртөөнүн 9 шак 30 минутта хөгжүм-шин театрында болур.

Улут күш-ажылы тийгелге-биле—амгы үеиниң ЗИЛ-130 деп, чаа чүтү чүдүрер автомобиль тургусканын биле болгаш массалыг бүдүрүп үндүрер органи-зацияны-биле холбош-тыр Москваның И. А. Лихачев аттыг автомобиль заводунун болгаш глав-мостройнуң № 2 трезинин коллек-тивтеринге СЭКП Топ Комитети бол-гаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели илгил байыр бедирген. Бүдүрүлгени доктадышкын чокка машинаны конвейерге үндүргөн.

Бистин чуртувустун автомобиль паргын чаа техника-биле дөшөр чорук транспортка күш-ажылыг бүдү-

хемчээли улус ажил-агынын өске-даа адырларынын амылдар чыгары-дан лудак чок кылдыр улгалы-рынга өөрүп четтиришкенин илер-гейлештириш, бүтү чуртта шыша, бистин республиканың садыг болгаш нийтининг чөмөнчилге черлеринин амылдар чыгары амыл чонну хандыраарынын культуразын улам бедир-дер, садыгынын мурун кыштыг-лиг хевирлерин калбаа-биле непередир дөш амылдар турарлар.

Республиканың партия, совет, садыг органи-зациялары болза садыгы калдар ортузунга кижизилгелиг амылдар чыгарыны, чеди чыл-дык сөөлү чылыгынын планын онаа-лаарын хуусаа бетинде күсестирин дөш демиселге оларны улам-на сы-ры органи-зациялар болур. Бо улут сорулгалын чөмөшкенин боттанды-раар, социалист чарышты, комму-нист күш-ажыл дөш шимчөөшкенин боттуп ууртук, мурун кыштыг-лиг дуржулганын калбаа-биле непередир чутула.

Чонну шуут хандыраарына холбош-кан улус ажил-агынын мындыг адырларынын, оон иштинде садыг болгаш нийтининг чөмөнчилге чер-леринин амылдар чыгарынын ажил төлөвирин бедир хемчеглерин боттандыраар совет кижилерин амылдар чыгарынын деннели улам ыңай бедир-рининг хергелге чутула базы болган.

Республиканың садыг болгаш ний-тининг чөмөнчилге черлеринин амыл-дар чыгары бо улут сагыш салым-шыгына харым кылдыр садып амыл-чыларын, чөмөнчилкелерин үлгелер-лиг хандыраар, бараан саарылгазын өс-түр талазы-биле боттарынын планын онаа-лаарын чөмөшкенин күсестирин дөш бүгү-ле күштерин болгаш аргаларын илердип, улам-на шүдү-гү амылдарлар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бирги чыбыжынын чедиг сессиязын январь 14-те, өртөөнүн 10 шакта хөгжүм-шин театрында амылдар.

КӨДЭЭНИҢ ИШЧИЛЕРИНИҢ ЧҮТКҮЛДҮГ АЖЫЛ-ХЕРЕКТЕРИ



Барын-Хемчик районнуң сут-бараан фермаларынын аразынга кал-барган социалист чарыштыг бирги черин «Шенпээр» совхозтун Аянгагы фермазы ээлден. Ферманың коллектив эртөөн ажил-агы чылында кайгам-чык чөмөшкенин чөмөшкөн. 1963 чыл-биле деннээр, саган сүт бир баш инеке онааштыр ортума-биле ийи натап өскөн. Ферма 30 тонна сүт-тү пландан дашмаар саткан. Ычангаш партиякомун болгаш райкукумун шилчир Кызыл туугун ол фермага тывыскан.

ЧУРУНГА: Аянгагы фермазынын ажил-ишчилери: (Солгай таладан он талам) М. Белек, С. Хурец-оол, М. Аракчаа, К. Севил, М. Билеңмаа, С. Таван-оол, А. Хомушун, О. Седен-кыс, С. Бички-уруг, О. Бичендей, Х. Тапый, М. Хензинмаа, О. Эрес-оол.

ЧУРУНГА: Аянгагы фермазынын ажил-ишчилери: (Солгай таладан он талам) М. Белек, С. Хурец-оол, М. Аракчаа, К. Севил, М. Билеңмаа, С. Таван-оол, А. Хомушун, О. Седен-кыс, С. Бички-уруг, О. Бичендей, Х. Тапый, М. Хензинмаа, О. Эрес-оол.

Фото Г. ФЕДОСЕВИНА.

ЧЫЛДЫҢ БАШТАЙГЫ ХҮННЕРИНДЕ

БАЯН-ТАЛА. Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтун малы амыг үеде хур кыштаган турар.

Мал амылынын өң харымсалгалыг үеи кыш болур. Нийтининг малы менди болгаш хур чыл ажыраар, оон чаш төдүн чидирг чокка доруктуруп өстүрер дөш чарыш колхозтун фер-ма, бригада бурунунде калбарган. Колхоз баштаар черинин даргазы эш Хунажыттын дынатканы болза:

— Бистин малчынарымыс, ылаң-гы хойжулар бо чылдың хураганна-рын ап өгөлөй берген. Баштайгы хүн-нерин күрүзүлгелеринде ийнетөөшкенин амыл болуп турары өөрүтүг. Амгы төрөөн 385 хойнун хураганы 389 бол-ган.

Маңа чамдык малчынарымыс чижекке айткы болур. Бешки бригада-дан Ховалыг Дозар-оолдун баштайгы болгаш 108 хойнун хураганы 111 болган. Ол шыша дөштүк бригадалар Монгуш Байыр-оолдун 70 хой 72, бирги бригадалар Ооржак Лопсанчал-тын 72 хой 73 хураган төрөөн.

КЫЗЫЛ-ДАГ. «Төөн» совхозтун девискеринде хар чүг, оок чок. Малдың амыг байдалы мурунку кайы-даа чылдардан эки болуп турар.

БИИ-ХЕМ. Районнуң көдээ ажил-агынын ажил-ишчилери эртөөн чылда күрүнөге 31 муң 500 центнер сүтү сазарын 33 муң 501 центнер кылдыр күсесткен.

Элбек сүт дөш чарыштын мурун-ку одурууда «Өк» совхоз, «Кызыл тараачын» колхоз чоруп турар. «Кы-зыл тараачын» колхозтун малчына-ры эрт, сүт, дүк сазар талазы-биле күрүнө мурунгу хүлөдгелерин бүрү-тү-биле ажыг күсесткен. Чутула Тур-сүт-бараан фермазы 400 тонна сүтү күрүнөге саткан, бүгү колхоз-тун сазар сүдүнүн 42 хуугун күсест-кен.

Сүт бүдүрерин көвүдериинге бот-тарынын салымчы күш-ажылы кал-пын келген саначыларын маңа оза-лап демделдери чутула. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаты, амык коммунист Александр Уулу ийек

Совхозтун Кызыл-Даг салбырынын Мажалыта төп сут-бараан фермазы-нын коллектив кышка белеткелди амылчалыг чоруткан: кажалары таарымчалыг, мал чөмөшкени кураа-вын тургустунган. Бо хүндөред төрөөн 12 инектин бызазы шүтү менди. Эки ажаап, чөмөшкени турарындан инекти сүтү база элбек.

Салбырын эргелекчиси эш Коча-нын дынатканын суугаар алыр, шөв малдын оолдашкыны база тү-дүктөп эгелдеш. Сөөлү хүндөред тө-рөөн 430 амыг хойнун хураганы менди, эки өзүп турар.

Каа-даа баарга, кыштар бурунунде кижилер амыг кол кичээлгеин мал төдүн чидирг чокка ажаап дорукту-рарчыч угландырып турар. Кызыл-Дагнын малчынарында С. Чүлүмүнүң кодамында 60, Д. Ыды-оолдун — 86, С. Багай-оолдун—85 хой төрөөн.

ТӨН-ТЕРЕЗИН. Ооржак Намзырай эртөөн чылдың төртүр чөмөшкени онааштыр 95 хураганын доруктуруп өстүргөн, а хой бурунунде онааштыр оон кыргып алган дүтү 2500 грамм болган. Бо чылдың оон-даа бедик күрүзүгүг болурунга хойун малчин бүзүрүлдиг амылдар баштайгы

Малчынын кодамында баштайгы

санындан 1700 кг сүтү саар дөш социалист чарыштын 1972 кг кылдыр алгалары-биле күсесткен. Антонина Балагашева—1957, Ната-ша Иргит—1939 кг сүтү саткан, чарыштын ийги, үшүк черин элөөн-нер. Эң анык саанчы Лидя Сарыг-оол бир инеке онааштыр 1863 кг сүт саткан.

Эртөөн чылды күш-ажылы чө-мөшкенин-биле шак ыңгар удел-вис. Ам кол чүвө—чаа чылдың, чеди чылдың сөөлү чылыгынын күш-ажы-лы онаадаларын күсестиринче бо-лур. Мен хуума, ботума быжыган инектеринин бирээнден-не 2000 килограммдан эвээр эвес сүтү саар хүлөдгелди алган, саанчы эш-өөрүм-нү чаа-чаа чөмөшкенин кыргы-рым!—деп, эш Уулу чутулаан.

Бий-Хем саанчыларынын саган сүдү күрүнө сазымыче чылдың өгө-шкенин-не элбө-биле кирип эгелдеш.

Малчынарынын улут дузаы ме-ханизаторлар күрүзүр хүлөдгелерин. Фермаларда бар турар буту ме-ханизатор амылдар, сүт ханды-рылазын, малга чөмөшкенин хайн-дырып белеткен бээрин, кажалар-ды артылап-аштарып органи-зация-ларга болур-чотугу корум-чурумну тургузар хүлөдгелерин.

Малчынарынын улут дузаы ме-ханизаторлар күрүзүр хүлөдгелерин. Фермаларда бар турар буту ме-ханизатор амылдар, сүт ханды-рылазын, малга чөмөшкенин хайн-дырып белеткен бээрин, кажалар-ды артылап-аштарып органи-зация-ларга болур-чотугу корум-чурумну тургузар хүлөдгелерин.

Мал амылын чорударынын ин-тенсивтиг аргамчыче шыаңылге мал-ды ажаап чөмөшкенин эки болуп кылган системазы чокка кылдын-мас. Чуртуту амыг-амгы зоналары-нын тодаргай байдалын барымда-лап, малды ажаарынын рационал-дыг технологиизация үндөшлөп, малды семиртириниң болгаш интен-сивтиг өстүреринин аргаларын, мал чөмөшкенин эң амылгы кылдыр амылдар чыгарынын аргаларын амыл-дыр талазы-биле малчынарга ду-дун күрүзүр—колхозтарын болгаш совхозтарын тускай артеминерле-рин, өртөөн-албан черлеринин амыл-дар чыгарынын шуут хүлөдгелге бо-лур. Малдын бедик продуктуг бо-лурун чөмөшкөн ал, чик үнелиг өвти, сүтү, дүктү бүдүрүп турар мал амылынын мастерлеринин дуржул-газын калбаа-биле непередир херек.

Онаа кичээлгеин оларлар мал амылыне салыр ужурут. Амгы үе-де кышкы оларлар он-он миллион малдар туруп турар. Ол дөргө аа-жок хей байлак-тыр. Ол малдары бурун камгалаары, малдын чаш та-

хүндөред төрөөн 208 хойнун хурага-ны 211 болган. О. Намзырайнын Шенпээрде кыштаа үлгелерин, оон кадарган хой хур. «Шенпээр» совхоз-тун Дөң-Терезин салбырын эргелек-чиси эш Өзөйиниң дынатканы болза:

— Бисте шак мындыг үлгелеринг малчынары хей. Хой амылында беш чылдын улаштыр мактадып келген Монгуш Сайынны чижекке айткы бо-лур. Бо аразында ол күрүнөге чөмө-шкени ээти белеткештөөн, совхозу-н хой оолдаан.

Тыва АССР-ниң ажилчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңулда чорудар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Тыва АССР-ниң ажилчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринин тоску чыбыжынын бүрү эргелери 1965 чылдың март 3-те доостуру-биле холбоштыр база «РСФСР-ниң ажилчы чоннар депутаттарынын край, область, округ, район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңулда чорудар дугайында» РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун 1965 чылдың январь 9-та Чарлыын суугаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун доктадыры болза:

Тыва АССР-ниң ажилчы чоннар депутаттарынын район, хоорай, көдээ болгаш суур Советтеринге соңулда чорудар 1965 чылдың март 14-те вос-кресенье чорудар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай, 1965 чылдың январь 11.

Тыва АССР-ниң район (хоорай) улус судтарынын улус төлөөлекчилеринин соңулдазын чорудар дугайында

ТЫВА АССР-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Тыва АССР-ниң район (хоорай) улус судтарынын улус төлөөлекчилеринин бирүн эргелери 1965 чылдың февраль-мартта доостуру-биле хол-боштыр база «РСФСР-ниң район (хоорай) улус судтарынын улус тө-лөөлекчилеринин соңулдазын чорудар дугайында» РСФСР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун 1965 чылдың январь 9-та Чарлыын суугаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун доктадыры болза:

Ажилчы чоннар депутаттарынын районнар болгаш Кызыл хоорай Советтеринин күсөкчи комитеттери Тыва АССР-ниң район (хоорай) улус судтарынын улус төлөөлекчилеринин соңулдазын 1965 чылдың фев-раль 1-ден март 12-ге бедир чорудар.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Даргазы Б. ДОЛЧАНМАА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунун Секретары К. ДИИГА.

Кызыл хоорай, 1965 чылдың январь 11.

МАЛЧЫНАРНЫҢ АЖЫЛЫНГА ХАРЫСАЛГАЛЫГ ҮЕ

(„ПРАВДАНЫҢ“ МУРНУКУ ЧҮҮЛҮ)

Совет бедиринин ажил-ишчилери чаа, 1965 чылче көдээ ажил-агы-нын шыаңыл хөгжүдүшкүгүн чөмөшкөн. Ылангыла малчынар хей-хей чүдүлгелерин кылдыр апаар. Колхоз болгаш совхоз бүрүзүнүн ферма-зында ажил-херектин байдалын акжидеринче, мал амылынын хо-жулашкынын дүргөн ажып эр-терияче олар боттарынын күженишкенин утандыраар хүлөдгелдер.

Курчуненин улустун эрге-ажыктарында

Көдөз ажил-агый продуктуларын бүдүрерин бүгү хемчег-биле көвүдөдир, белеткелдер планын өй-шаанда күүседир

1964 чыл—чел чылдын алдыгы чылды эрте берген. Эртең чыл бистин улауусуна коммунист тургүзүшкүгө, экономиканы быжылдарына, совет кижилерин материалдык чаагай чорунун бедиринге чаа-чаа челишкенин берген.

Көдөз ажил-агый ажилдакчылары тараа култураларынын, чигир сөксө-ланын, хөвөнүн, тарымал тоорук-тун, картофельдин эки дүжүдүн ажаап алганар. Ол продуктуларын салып алырынын күрүнө планнары ажыратып берген. Ол болза, көдөз-нин ажил-ишчилерин, бүгү совет улусту өртүтүр турар.

Коммунист партия бодунун бүгү ажил-чорудуулашты улустун чаагай чорунун дугайында, оон амыдырал-чы денелин өстүрү дугайында сал-гы салышкынын чүгүдөн-даа арт-ка бек кылдыр тургузуу турар. ССР-дин Дээди Советинин бешки сессия-сына күдөз ажил-агый планында бистин экономикасынын бүгү алыраларын, оон иштинде улуска материалдык чаа-гай чүгүлү бүдүрерин көвүдөдирине чүгүлүлү оонажын турар көдөз ажил-агыйн улам ийик жөжүдө-ринге хөй ахылдаштыгынын көр-дүгөн.

Совет күрүнө көдөз ажил-агыйн материал-техниктик баазадын бүгү хемчег-биле быжылдат турар. Соци-алисттик үдөтүр 1965 чылда колхоз-тарга болгаш совхозтарга 240 муң тракторларын, тараа ажаар 80 муң комбайнларын, барык-ла бодун-чар-тык машиналар рубльдин эске-даа кө-дөз ажил-агый машиналарын бөр.

Минералдык хемчигилде бүдүр-ер дика көвүдөдир. Көдөз туудугун хе-реге-ленин ахылдаштыгынын үндүрүр бээрин көвүдөдир турар. Кө-дөз ажил-агыйда бүдүрүлгө соругла-рына капитал салышкынына 1965 чылдын планында 5,7 миллиард рубль тууге азы эртең чылга бола-га 18 хуу хөй кылдыр көрдүтүн. Капитал тууг кылыр-биле 1,5 мил-лиард рубль тууге узун хуусалыг чөйүн колхозтарга берген турар.

Көдөз ажил-агыйда салышкынын мөөн сонгаар-ла көвүдөдир. Соругла болза, оларын көдөз ажил-агый бүдү-рүлгөсүн оон улуг ажитыг кылдыр чарыктары болот. Колхозтарга бек-шик совхозтарга техниканы эки ажил-агый, күш-ажылды тоза орта-лаштык, бодунун ажил-ишчилерин түн-дөдирине кижилерин материалдык соонугуларын күшкелдерине, күш-ажылдын бүдүрүлгөсүн бедирине челип алыр, продукция бүдүрерин улам көвүдөдир болгаш бот-үзөк-чигилдери аржежок чүгүлү.

Көдөз ажил-агый ажилдакчылары бүдүрүлгөн хажык чокка өстүрө, Төрөн чуртка хөй тарааны, эгит-түтү, эске-даа продуктуларын көрү хөжүдөдир. Күрүненин шыж-а-лары байлашыл болган тууду-на совет улустун, бүгү ажил-ишчилерин, колхозчуларын, интеллигенттерин амыдыралдык деңгелди улам бедир.

Бүдүрүлгө колхозтарга болгаш совхозтарга көдөз ажил-агый чылы-нын түндөдирин үндүрүр, келир үе-ги планнарын төлөвдөдир турар. Кал-дык-даа ажил-агыйн челишкенин бүдүрүлгө хажык хире шын планна-тын алыр, оон аргалары болгаш кураагыларын калдыг хемчегил кылдыр өөренип көрдүтүлгөсүн улуу-биле амаардыр. Көдөз-нин ажил-ишчилеринин инициативанын бүгү хемчег-биле деткиришкан, бот-тар-нын бүдүрүлгөсүн боттары план-наар аргени колхозтарга болгаш сов-хозтарга коммунист партия болгаш Совет чааа- тыскаан. Планна-ш-кынын чөй түрмүнүн үдөжигинде колхозчуларын, совхозтар ажил-чыларын, көдөз ажил-агыйн тускай артегилеринин чогаалык иш-кейин бүгү хемчег биле жөжү-түшкан, күрүнө үдүрүлгө-биле дүштүргөн. Мычанга олар ажил-херекти канчаар организастаарын, кол байлак — чери канчаар ажил-ла-

рында, продукцияны садар болгаш джаар талы-биле күрүнени оона-даларын кайы хире челишкенин күүсөдиринде чүртүтү экономика-нын хөжүдөдир, бүгү улустун, оон иштинде колхозчуларын болгаш сов-хозтар ажил-ишчилеринин материал-дык чаагай чорунун болгаш сагыш сетки талзы-биле денелин өзү-дөз шиттирине-биле амаардыр.

СЭКН-нин XXII съездинде ху-лөп ахылган. Коммунист партия-нын Программасында мычча деп бижэ:

«Колхозтар болгаш колхозчулар боттарынын күрүнө мурунгу кер-зегил хуушгелерин шынгы сагыны —бүгү улус ажил-агыйн хөжүдө-ринге оларнын киркиргезинин соң-гаарлаткыс принциптик».

Бүдүрүлгөн өзүдөзүн барымда-лашкан, көдөз ажил-агыйн кол-хоз продуктуларын салып алырынын хемчегилерин күрүнө планында чыл бүгүлө толоргалын турар. Ол планын барымдааш, республика, край, об-ласть болгаш район организастары колхозтарга болгаш совхозтарга че-дир: кайы хире база калдыг хе-вир-лерин беким шынаары продукт-тарын олар сатса чогуурун чедирин ту-рар. Ол болза, көдөз ажил-агыйга, колхозтарга болгаш совхозтарга бүгү улустун бир азы чагыс болот. Ында күрүненин, совет нитилендиги өкү-келген хергелери иштеринген.

Көдөз-нин ажил-ишчилерин продук-тын бүдүрүлгөн салып алырынын дө-төстүгүн күрүнө планынын бар-ымдаашылган, боттарынын бүдү-рүлгө планында тарыла шөдөдирин хемчегил болгаш оң ажитыг тур-гузуу, а оо мычак мал ажил-иш-чилеринин хөжүдөдир улаанышкынын бот-тары тодоргалын болот болгаш то-доргалар-даа жүрүлүт. Олар каш база калдыг култураларын тары-рын, кайы хире салып малды фер-маларга туудурун, чери канчаар ра-цио-налдык ажил-агыйн шиттирел ту-рар. Колхозчулар, совхозтар ажил-а-чылары оон хөй дүжүт ажаап алыр, күрүнө тараа, картофель, нөгүл-дө, техниктик културалар, эгит, сөт бо-гаш эске-даа продукция садарындын планын челишкенин күүсөдир, ки-жилерин күш-ажылдын төлөвдир хандырар, эки шынаары үзөткө-н кураагылар, мал чек болгаш магыдала фондустарын тургузар дө-дөдир хемчегилерин төлөвдөдир тур-рар.

Планнашкынын чаа чоруму эки түндөдир берил турар. Оон шы-гыны барымдаалан турар черде чер ээлер рационалдык, эки ажил-агый-нын, дүжүт өтүп, мал ажилы хөжү-кү, ажил-агыйн экономикасы быж-гып, продукттар садар талзы-биле күрүнө оонаалдары челишкенин күүсөдирин, көдөз-нин ажил-иш-чилеринин оругалары бедир турар.

Бүдүрүлгөн хөжүдөдирин план-нарын тургузарда ажил-агыйларын үдүрүлгөсүн, тускай артегилерге, көдөз-нин бүгү ажил-ишчилерин чүр-түт мурунгу хуушгелерин чүгүл-дөк күүсөдирин хандырар дугайында өң-дө-сөтү салышкынын илериди жүр-үдүрүт. Ол планнарга күрүненин э-рге-ажыктары оон ажил-агыйн эрге-ажыктары-биле шын дүшкөн турар умурлуг.

Планнашкынын болгаш ажил-а-гыйн үдүрүлгөн уран аргазы болза, колхозта азы совхозта бар турар материалдык, күш-ажылды болгаш сан хө кураагыларын, бойусе бай-лактарын эң рационалдык болгаш ажитыг кылдыр ажилдаарына бо-лур. Планын тургузууга чүгүлө че-гаалык арга, ажил-агыйн арга-ларын бүгү талалы өөренип көрү-дүр, оон түндөдир бөр. Мычанга, аарын планнашкынын бодамча

чокка, кыры-биле көрүп турар черде оон күүсөдирин үзөр чорук чайлаш чок болдуна бөр.

Чамдык колхозтарда оо-ла зонада, бойусе байлашын шынгы барым-даашылган, чүгүлү култураларын тарыгаларын кара-туурамына кы-зырын база оларын эске кул-туралар-биле солуп турар. Мын-дыг чижети көргүзүп көрөдө. Красснояр крайда Новокузнецк ра-йонун ажил-агыйлары 1964 чылда план багтар чигир заводтарына 470 муң тонна сөксө-ланы джаар үжүл-үтү турган. Белеткелдерин хемчегилден болгаш бүдүрүлгө челип ахылган деңгелден алыр районун кол-хозтары болгаш совхозтары 19.550 гектар сөксө-ланы тарып жүрүлү турган. Мын-дыг болза-даа ажил-агый-лар планнашкынын эргезин ажил-лап алгаш, тарыла шөдүн кызырып, а дүжүтү бедир дугайында сагыш салбайн барган. Оон түндөдир чиг-ир сөксө-ланын дүжүдү крайда ор-тумак дүжүтүн дика куу болот. Район белеткелдер планын күүсө-дир болгаш чөй ахыс муң тонна сөксө-ланы күрүнө чедир бөрөдө.

План чамдыкта шынгы эконо-миктик болгаш организастыг барым-даалар чокка тургузтуун турар. Мы-чанга план болза, боттук амыдырал-чы, бүдүрүлгөн тодоргал байлаш, оон кураагыларын болгаш аргала-рын илериди жүрүлүт болот. Ол болза, дүжүтүн хөжүдөдир чедир дөдөдир денелин, чер ажилын механизастыгы болгаш химжи-лдеринин байлашын эртемнин челишкенин болгаш мурунчакы практиканы ажилдаарын хемчег-ил өөренип көр жүрүлүт. Ол чокка калдык-даа төлөвдөдир бөттүт эвес болот.

Бүдүрүлгөн планнашкынын, эр-те-мик челишкенин болгаш мурун-чакы практиканын негедир, чер болгаш мал ажилын културалын бедир талзы-биле хемчегил-биле сырый дүштүрүр хөжү. Шын та-рыла элчештирилгезин шиттирел алыр, тарыла шөдөдирин ра-цио-налдык тургузуун негедир, бир културалын эске култура-биле со-лугу—бүгү айткыларын күрүн-енин эрге-ажыктарын болгаш ажил-а-гыйн бүдүрүлгө эрге-ажыктарын бар-ымдаалан шиттирел жүрүлүт. Продукция бүдүрерин көвүдөдир хандыгынын турары, оон мурун-ге садар талзы-биле күрүнө оонаал-дары күүсөдирин турар, колхозтар-ны, совхозтарын экономикасы бы-жыктын турары, көдөз-нин ажил-и-шчилерин материалдык чаагай чоруу бедир турары чүгүлү.

Шын тарыла элчештирилгезин кайы хире улуг укур-дузалыг бил-дирин. Ховуларын беким агротехни-касы болгаш хемчигилдерин-биле дүштүр култураларын билдирин элчештирел болза, байлак дүжүтүн, тарааларын нити чымдаанын өзүдөзүн идегилди магыдалап ал-болот. Мычанга оон-биле калды тар-ыла элчештирилгезин чорударда колхозтарын болгаш совхозтарын үдүрүлгөсүн ажил-ишчилерин кул-туралары — кызыл-та, көк-тараа, кызыл-кара, чиге-тараа болгаш өс-дө-дө културалар шөү кызыралы турар калдыг элчештирилгезин до-к-таалык база оон-биле чегелештир хөй дүжүтү ажаап алыр болгаш култу-ра бүдүрүлгө ажил-ишчилерин челишкенин күрүнө планын бүрүн хемчегил күүсөдирин турар дөдөдир дөдөдир хемчегил алыр турар фактылар бөр.

Калдыг-бир ажил-агыйда чер ажилдакчылар магыл хөй мал не-мерил болот дөдөдир тараа тары-р чедирин чамдыктын чайын аял-дар черер кылыр азы кукуруза, клевер, люцерна азы эске култу-ра

лар тарымы эргежок чүгүлү деп санап болот. Бүгүлү база-ла бо-дамчалыг, күрүненин эрге-ажык-тары болгаш ажил-агыйнын тодоргал байлашын барымдаалан кылаа чо-гуур. Мал ажилын дүргөн хөжүдө-ринге малдын бижыг чөм-сууру, эл-бекшилдиг азы-бүрү мал чөмөри хөжү. Мычанга мадаа хамыктын мурунда чайгаар бүткөн мал чөм-ө-ринин байлаштарын четче ажилдаар дугайында айткып турар көр-дир. Бистин чуртуусе шынааларын бол-гаш мал олардын денем чөмө-ри-биле байлаа болот турар. Чүгүлө оларын рационалдык ажилдаар болза, хөй мал чөмөринин ап болот, мычанга оо болза мал ажилын продукттарын чик өртөктүгү болот оо. Шынааларын болгаш мал олар-ларын экижилер, малдын продукт-туун бедир талзы-биле хемчег-илерин боттарынын планнарына кө-рүп, «ногаш конвейерин» органи-застап турар ажил-агыйлар шын ажилдап турар.

Чүртүт оон бургузунду хову ажил-ында кол улаанышкын шагдап бөрү тургузтуун келген. Ында култураларын чогуу чымдашы-да, бодунун сорттары-даа, бодунун агротехникасы-даа бар. Чижээ, За-волжский Саратовс зонасында та-рылгаларда калды болгаш күштүк кызыл-та колхоз турар. Оон-биле ол край адалдык турар. 1964 чылда саратовчулар хөй тараа-биле Төрөн чуртук өртөктүр. Чүрт олардан 200 миллион лүд—панаа көрдү-генине болаары барык-ла 65 мил-лион лүд хөй тарааны алган. Кызыл-та садарындын планы 123 хуу күү-сөдирин. Ол дөдөдир калдык челишкени-ди!

Оон-биле калды саратовчулар ку-ла култураларын — кызыл-таран болгаш чиге-тарааны садар талзы-биле күрүнө өрөктү болот арткан. А арбай дүжүрүлгөн планын 2,5 катап, тараа-боды култураларын планын—12 катап ахылган. Бо чижээ болза онычын үдүрүр организа-цияларын, хөй-хөй колхозтарын болгаш совхозтарын планнашкында улуг четкестерин илериди турар. Арбай-даа база чокка-тараа-даа бодунун хөжүдөдирини тын, ажил-а-гыйларга оругалын берип болбай-нат. Ындыг болза-даа бир эс сара-тоочулар бүгү културалар ажил-и-шчилерин күүсөдирин болза, күрүн-ө база бүгү совет улус хөй чүгүлү алган турар ийик. Уаус ажил-агый планын чогаалын турар, күрүнө болза продукциянын хөжүдөдирин чүгүлү санын барымдаалан ту-рар болот. Ол барымдаалар эрте-мик үдөжигелерин, продукция бүдү-рүлгөсүн хөжүдөдир нормаларын барымдаалан турар.

Күрүнө планында улус ажил-а-гыйнын бүгү алыралары, оон бүгү эвенолар чыгыс ай кылдыр дүштүкөн турар жүрүлүт. Оон болза чыгыс ай бүгүлү чүгүлө тургу-зунар. Мычанга бир эс планнын калдыг-бир эвенолуга ооналаа күү-сөдиринин бар болза, ол эске алыр-дар салдарлы болот.

Планнашкында четкестер дугай-ын хамыктын мурунда чамдык че-рлерде олар ам-даа каталатп турары-нын ужурунда сагынырда чогуур. Чижээ, Новосибирск областын Ор-дынск районунун колхозтары болгаш совхозтары 1965 чылга боттарынын төлөвдөдирине кырык-кара та-рылашын барымдаа чокка кызырал-нар. Ол-ла областын Новосибирск районуна оон-даа бодамча чөк план-ны чогаалып кылган турган. Ааа чиге-тараа ышак културалары ко-вуларын барык-ла бүрүн-биле кы-зып үдүрүлгөн шиттирелдер.

Суттагтыр чер ажилы хөжө-дөдир районнарыс тарыгалары

аажок оожук калбарып турар, ажил-ишчилер оо үнөлий култураларын дүжүдүн бедиринче өзөш чүгүлөдү кылдынын турар. Рис тарып турар колхозтарын болгаш совхозтарын 1965 чылга планнарына ол улуг четкестерин тургузар талзы-биле дөдөдир хемчегилерин алаа чогуур. Дөдө болгаш эске-даа чүгүлө про-дукцияны караа чөк бүдүрүр тө-лөдө, ристи хөйү бүдүрүр, ааа улустун хөжүдөдир четче хандырар бүгү аргалар бистин чуртта бар.

Бүдүрүлгөн планнары — ол дөдөдир ажил-агый бүдүрүлгөн бөттү экономикалык аргаларын артем та-лазы-биле шынгы үнөлий-ди. Ын-дыг болза-даа ол аргаларын барым-даашылган планнашкынын кылыр таварылгалар өзөш эвес. Чижээ, калдыг-бир колхоз гектардан кызыл-та дүжүдүн алаа каш чыл дүгү-зүндө ортумак-биле 18 центнери ап келген, а м 15 центнери ажаап алырын планан турар. Мычанга колхозтун аргазы өзөжөк бөрөдө, олар харын дөдир өскөн: машиналар немереш, чижигилдерин хөй-нү сөртүп алган, үзөткөсүнүн шы-нары бедир берген. Ол болза эртем чыдарга болаары алаа беким дүжүт ажаап алырында бүгү чүгүлө бар аргалары оо ышакка. Ынчалзажок колхозта мычча деп чүгүлөдүлү турар чаааас: боттук кылдыр тургу-сун планын чедир күүсөдир баары-нын болгаш хөжүлү тураларын аргазына киреринин орунуга куу дүжүтүн планын ажилы күүсөдир база мурунчакыларын санын кире дөдөдир.

Оон эске-даа болдулар. Ажил-а-гый өсөдү чыдарга тараа култу-раларын гектардан ортумак-биле 10—12 центнери ажаап ап турган, а м 18 центнери планнаш-кан. Оон-биле калды дүжүтү мычар бедирин хандырар-биле планга кан-дыг-даа ооа хемчегил көрөйүн ту-рар. Ол болза беким чүгүлө-биле, мычтык хуушгел-биле «көөргөт-көн» деп чүгүлөдир эске чүгү-лаа чок чорук-тур. Чамдык үдүрүлгө-чүлү чил эргезине боттарынын беким хуушгелдеринин талзы-биле шу-ган каар, а күс апарга — оларын ааашкыларын сазын кырында ар-тарга мычтааган барылар фактылар билдирин болот.

Колхозтун, совхозтун чыл планы-га калдыг-даа чүгүлө боттук кыл-дыр үдөжигелерин турар жүрүлүт. Ажил-агыйнын тодоргал байла-лар илергелдей тышкан, оон бүгү аргалары өөренип көрдүгөн, күрүн-енин эрге-ажыктары сагытыгын чүгүлө шынгы пзы амыдыралчы бо-лур. Ындыг план коллективке ажил-чорудулганын эсүлүт программасы, мобилизачы эге болган турар.

Эми, ханы бодоп кылдыгын са-налга, тус ажил-агый бүдүрүлгөн база оон бүгү адыраларын ажил-чору-дуганын бүгү талалы үнөлий—шын планнашкынын чайлаш чөк негелдеси болот. Бир эс колхозтар, совхозтар чыгыс зонада тургузту-ган, бир мөй бодусе-экономика, бүдүрүлгө байлаштарын болот болза, көдөз ажил-агый продукттарын белеткелдерин талзы-биле план-ны оонаалдарга уулу-ла ыгал тур-гас жүрүлүт. Оон-биле калды багы ажилдап турар кижиге өзөш план бөр, эки ажилдап турар кижиге хөй план бөр деп принципти үдүрүлгө бо-лдуруу канчап-лаа болот. Ындыг практика чүгү чүгө чедирип бо-лур? Район талзы-биле оонаалдар чамдыкта экономика талзы-биле бы-жы ажил-агыйларын күсөдир-биле күүсөдиринче чедирип болот. Оон-биле калды оларын эске кезин долу күш-биле ажилдашыл, боттарынын аргаларын багы ажилдап турар. Ол болза азыралыктын хөжүлү чайлаш

чөк болдуруп, бүдүрүлгөн өстүрө-ринге үдүтүн материалдык соонугуларын үрөп, күрүнөге когарал чедирип, кол-хозчуларын болгаш совхозтар ажил-чынаарын материалдык байлашын-га дөдөдир турар.

Планнашкын болза бүдүрүлгөн ажил-агыйн мергемилдик анализин бөрү умурлуг. Ол хөжөк калбак ажити, бригадирлерин, эвено уау-рунчуларын, фермалар эргелечиле-рин, чаарткычыларын, бүгү чер ажилдакчыларын, малчыларын, ме-ханизаторларын кириштирер хөжөк. Бо ажилы партия, совет, көдөз ажил-агый органдары үдүртүр ху-лашты. Бодунун ажил-чоруду-галын үнөдөдирин, планын тургуза-рына күрүнө сөзү-биле көөрүлүн талзы-биле көдөз-нин ажил-ишчи-леринге дуаалары оларын шүтү ху-лашты болот. Экономикка ханы-ры-биле сийгигер, четкестерин тода көөр, чаа кураагыларын ажилдаа кы-рир, эртемнин челишкенин болгаш ажил-агыйнын, районун, зо-наын мурунчакыларын мөөнөп алган дүжүлүганын калбаа-биле ажилдаар хөжөк. Нитилен бүдүрү-лгөн өстүрөринге кирилгезин мате-риалдык соонугуларын бедиринче тодоргал хемчегилер планга тодорат-тыгын турары тергин чүгүлү. Ол эки ажилдаан тууду-на, кызыл чорукту хөй илереткен тууду-на, про-дукцияны хөйү бүдүргөн тууду-на оон күш-ажылы эки төлөткөн турар дөдөдирин көдөз-нин ажил-иш-чи бүрүзү бүдүрүр умурлуг.

Ажык чок командашкындан чамдык үдүрүлгөсүн баа катан кичөөдирер артык эвес. Планнаш-кынын чыгыс аялдар, көдөз ажил-агыйн хөжүдөдир сазалыг турар хоралыг практикаын партия бүдүрүлгөн. Көдөз-нин ажил-ишчи-леринин чогаалык илериди бүгү хемчег-биле деткиришкен, эртемнин челишкенин болгаш мурунчакы чурдуганын негедиринге дуаалар, чер-черин байлаштарын болгаш ажил-агыйларын специализа-ция өөренип көөрүлүн орунга чам-дык үдүрүлгөсүн чыгыр дүжүлүганын орунга туруп, колхозчуларын, совхозтар ажилчыларын, көдөз-нин тускай эртемчилеринин сапа-лоолдарын хөжөк алыр турар-лар.

Ажил-агыйн ажилын чыгыс талалар чорук-биле, чижээ, ага чедир оон ховар эс кылып турары ышакка, чүгүлө эгит бүдүрүр талзы-биле үнөлий болбас. Оон-биле калды ажил-агый продукциянын эске хе-вирлерин бүдүрүлгө специализа-циянын турары өөренип көрөйүн турган. Планнарын чедирде чам-дыкта бүдүрүлгөн мөөнөштирип каттыштырынын орунга чамдык черлерге продукциянын бүгү хөжү-дөдир бүгү ажил-агыйлар аргазыга денге-ле хуулап турган. Мычанга ол чорук күш-ажылдын бүдүрүлгө-сүн өөренип көрдүгөн продукция-нын бот-үзөжигин чиге-лдеринге кан-дыг-даа дуаа бөрөдө.

Сөзүлү чыдарга агротехникаын, тарыла шөдөдирин тургузтуун, малды азырап ажаарын талзы-би-ле болгаш эске-даа чамдык айт-кыларын талзы-биле бодамча чөк чыгыс ай хөжүлүгүлү сөмөл болгаш ажилдаа чок өзөш эс айткы-кылар бердини келген. Көдөз ажил-агыйн үдүрүлгөсүн оон өстүрө-рин партия шиттирел-биле үдүрүлгө, көдөз-нин ажил-ишчиле-ринин чогаалык инициативын дет-кир, нитинин бүдүрүлгөн органи-застарына болгаш планнарына улуг эргелерин колхозтарга база со-вхозтарга тылысын сөс кырында эс, а харын хөжөк кырында бодунун со-рулазы кылыр санап турар.

Номадылашкан, чагырып дүжө-

вайн, а инициативаны бүгү-ле арга-биле хөжүдөдир болгаш деткири, көдөз ажил-агыйн мурунга Ком-мунист партиянын. Совет чазык-тын тургускан улуг сөрүлгаларын шиттирелдеринин шын орунтарын те-даргалар кылдыр чер ажилдакчы-ларынга болгаш малчыларга дуа-лаары — челишкенин үдөжиги-нин ында.

Партия организастарынын ху-лаштыг болза көдөз ажил-агый бүдүрүлгөн планнарын кол-кол принциптин, күрүнө мурунга ке-рээдиг хулашгелерин колхозтар бол-гаш совхозтар шынгы сагымынын амыдыралды аржежок чүгүлөдү ке-дөз-нин бүгү ажил-ишчилерине ха-нызы-биле тайылдырлар болот. Ма-териалдык илит бериниктерин-биле калды моральдык илит бериникте-ринин база четче ажилдаар, кижиле-рин медресин көдүрүр, бүгү улустун эрге-ажыктарын ханызы-биле медресе билер чорукту оларга кижизилер хөжөк. Көдөз ажил-агый продукт-тарын бүдүрерин болгаш оларын күрүн-өге садарын үзүктөл чокка көвүдө-диринге боттарынын планнарына болгаш практиктик ажилына оларын боттадыр талзы-биле бодамчалыг өөренип көрүп база ажилдап турар ажил-агыйларын калбаа-биле тай-ылдырларын чүгүлү.

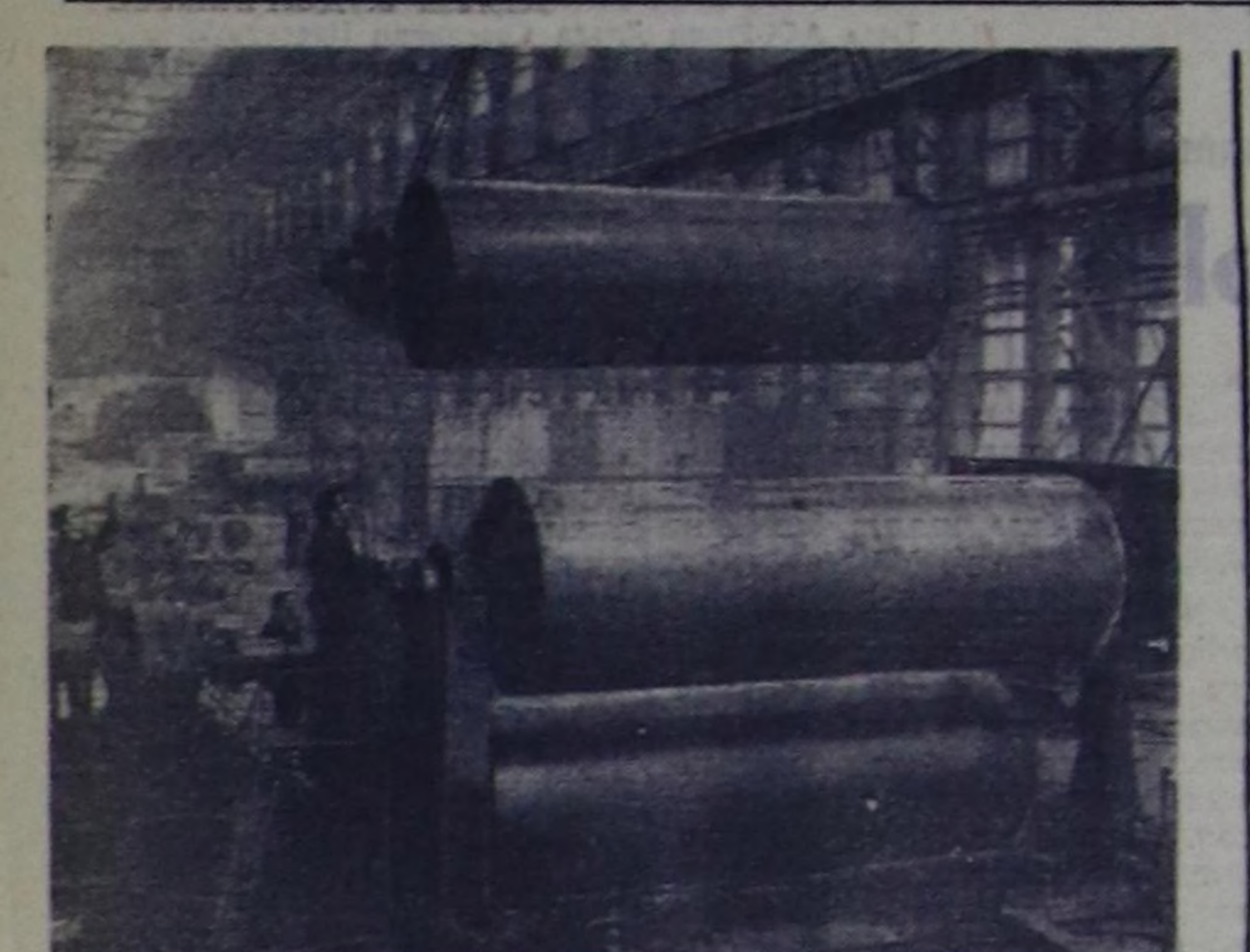
Көдөз ажил-агыйн ажил-ишчи-леринин мурунда улуг болгаш на-рыл соруглар туруп турар. Фермаларга мал кыштагаларын кынын челишкенин эртертерин, мал чөмөрин шын болгаш рационалдык ажилдаар, малдын азырал ажаал-дын үзөткөргү организастары, ыла-гыл малдын, оон каш төдүн баш санын кангалат менди чыл ахырал, нитинин мал ажилын продукт-туун бедирин хандырар, про-дукциянын хөжү бүдүрүлгө күрүнө садар талзы-биле планнарын чүгүлө чокка күүсөдир тергин чүгүлү. Бо айткылар болза колхозтарын болгаш совхозтарын партия органи-застарынын кичөөдиринин төвү-ге турар жүрүлүт.

Бо келир чөк болза, 1965 чылдын бүдүрүлгө планын хөжөк кырында боттадырар дөдөдир денемсидиг баш-тайгы үе-чаады болот. Хову ажил-дарын эргезинге хынамчалыг белеткери: үзөткөсүн аргалар болгаш хынаар, челишкелдерин хөй кураагылар, ажилын мурун-чакы технологияны кижилерин өөрөдир хөжөк. Механизатор кал-дарын белеткери оона кичөөдир салып, машина бүрүтүн эки шына-ры септеп, оларын билдир кижиле-рге хуушгел берсе чогуур. Бо та-лазы-биле «Сельхозтехника» тус-кай артегилерин хөй чүгүлөдир кылып болот болгаш кылыр-даа жүрүлүт.

Часка белеткери талзы-биле кол-хозтарга болгаш совхозтарга улуг дузаны көдөдө, чыгылар күүсөдир турар үдүртүр бүдүрүлгө ажил-дакчылар көргүзүр хуушгелдиг. Оларын хуушгел — техникаын, артык кезектерин, минералдык хем-ишчилдерин, химикаттарын, нефтеродуктуларын — чаксы хову ажилдарын эгит тууук хунерин-де негетине бөрү бүгү-ле чүгүлөдир өй-шаанда бөрү болот. Тарыгалын үдөжүлүг чорудары беким дүжүтүт, нитинин мал ажилын улам ийик хөжүдөдирин, күрүнө планнарын бедиринин күүсөдирин идегил-диг үдөжигин болот.

Көдөз ажил-агыйн бүгү хемчег-биле көдүрер, продукция бүдүрерин болгаш белеткелерин улам ийик өстүрө— бирги чергенин чүгүлө соруглаз. Олчө партия болгаш совет органдарын, колхозтарын болгаш совхозтарын үдүрүлгөсүн база тускай эртемчилерин, көдөз ажил-агыйн бүгү ажил-ишчи-лерин чөк кичөөдир улагган ту-рар жүрүлүт.

«ПРАВДАНЫ» январь 6-да редакция чүгүлү.



Саанчы Вера Увангур

Дүржүлгөлү механизатор сөлүгү үдө «Барлык» совхозта элгич-мастер болуп аялдан турар. Ош, аялдан төмөй кылба, мавымал са-мынча чейдер. Ичингиз, меха-низаторлар ош элгич кылга берген техникасына бедик буюрунчулук аялдарына буюрелдигер.

А. КӨШӨНДӨЙ.

ШЫНДЫК АРЫН

1965 - ж. 12

Спорт мастери өөредип, көргүзүп тур

ИЗМАЛ ХАСАНОВ—спорт мастери. Ол болуп чедип алганы беки адимга кайра-лаа мензерегем, хариин хостуг хурешке өскөдөр, өөредип, спорттун бө хөвиринге мергежилдигер улам-из көүдөсин деп күзөп чө-

руур. Бистин республиканын найм-сыламында хостуг хурешке сөнтүг-галдык аныктар, ылангы студенттер болгаш школялар хөй. Олар Измаилге чедип кээп:—мени хурешке өөредип көрүңер,—деп, дилеп

туралар. Оларнын дилээнге спорт мастери үргүлчү-ле күзөдүн-биле харылаар. Манас, наймсылаага ажиллап өгө-ниинден бээр Измаил хөй-хөй анык-тарын хостуг хурешке өөреткен.



Гимнастика маргылдаазы

Бышкы каникулдун хунеринде Кызылдың школяларынын гимнастика талаа-биле маргылдаазы январь 6—8-тин хунеринде болуп өрткөн. Маргылдаага хоорайнын школа бүрүзүндөн өөреникчилерин киришкен өөрүчүг. Мычангаш хоорайнын школяларынын күш-культура башкылары гимнастикаже кичээлге салып турары моон өскү. Гимнастика секциясында чоруп турар школялар боттарынын разрядтарын бадыткап, дараазынын разрядынын нормаларын күзөткөннөр. Маргылдаанын киржикчилер 2 кезекке чарган. Бирги хунүндө эң анык гимнастар маргылдашканар. Оларнын хар-назымыга таарыштыр кылдынган спортчу бирги разрядтын нормалын күзөдөн, бирги чери В. Ахмедиян алган, ийги черде И. Бушуба. Оолдардан база разрядтын нормалын күзөткен Самз Горин, Валера Липовский бирги, ийги черлерин жеңдөөннөр.

Январь 8-те элэди школяларнын анык гимнастарга уругларын спорт школязынын директору А. В. Жидкова шаңнал бижиктерин тывыскаан. Маргылдаанын киржикчилеринден 18 өөреникчилер школяларынын бирги разрядынын нормаларын күзөткөн.

Н. ЮРЬЕВА.

Бөлгүмнерни организаастаар

1. Куларнын «Хөл-шымраа туду-галдылаа боллаар» деп чүдүнүп чоруду. Районнарда спорттун бө хөвир өжүп бар чыдар болгаш республика маргылдаагына «кырган» шыдыраачылар киржин турарын биззэни көчүтүп чүдүдү.

Улуг-Хем районун «Урожай» эки-тура спорт нитилели колхозтарын, совхозтарын күш-культура коллективтеринге хал-шымырда бөлгүмнерни тургусуу. Мычангаш шыдыраачылар белектерини турары ол. Хөл-шымраа маргылдаазы болуу-ла, чедип келгире, деми-ле эрги шыдыраачылар ойнаа олтуралар. 1964 чылда спорттун бө хөвиринге эртен маргылдаага чыгыс-лаа чээ шыдыраачы—И. Нефедов немешкен.

Хөл-шымраага мыктар дымка хөй. Оларга оон теориялык өөренир бөлгүмнерни организаастаары чутула.

М. БИЛЕН-ООЛ.

Сегидип көрүңер

«Улуг-Хал» совхозтун бир дууар салбырында күш-культура болгаш спорт ажылы багый. Районун «Урожай» эки-тура спорт нитилели, совхозтун комсомол организациязы аныктарын спортче хаара тудуп, спорттун аны-буру хөвирлеринге маргылдааларын, кышкы үеде массалык хаактаашкынын, кышкы-көзүмүннүн организаастаарын турар. Ол ышкы, профивилер организациязы спортка болгаш культура-массалык ажилдарга көрдүнгөн акша-хөргөтүн-биле спортчуларга чотугу хөргөктерин сатпайн турар.

Ары-Бажи салбырын партия организаациянын секретары эш Ду-гарман, комсомол эе организаациянын секретары Чалбаа Биче-оол аныктарын кижизилдиге, культурул дымташтыгына чотугу ки-чээлге салып, спорт ажылын сегидери чутула.

Ш. АРЖЫ.

ТЕЛЕГРАФ МЕДЭЭЛЕП, ДАМЧЫДЫП ТУР

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

ЧЕХОСЛОВАКИЯНЫН ЧАА ТУДУГЛАРЫ

Чехословакиянын сонгу районнарында одалга-биле ажиллаар ийи улуг электростанциянын тудуу эгелзэн болгаш нити чүдүзү 1 миллион 320 муң килловатт. Ол станциялар болза бө чылда капитал тудуунун планын бутаар тудуп турар чутула үлөтүр объектилерге хамааржыр.

1965 чылда республиканын аны-буру районнарында 122 үлөтүр бутааргелер ажилгала кирип-нөр.

ӨНУНТЕРНИН ЧУЗАЛАМЧЫЗЫ

Кубаа дымка хөй болгар тускай өр-темингелер ажиллап, чаа социалист амыдыралды тургузар талаа-биле анык республиканын улугу-га боттарынын дуржулгазы-биле

ВЕНГРИЯНЫН СЕПТЕЛГЕ-ТРАКТОР СТАНЦИЯЛАРЫ

Венгрияда машина-трактор станцияларын септелге станциялар кылдыр аде организаастаары үргүлчүлүп турар. Бир эвес эртен чылда 57 септелге станциязы болгаш 143 МТС ажиллап турган болза, ам 110 СТС болгаш 63 МТС бар болуп турар. Эде организаастаашкынын чорудары-биле кады кээз ажил-агыг техниказын кооперативтерге салары база үргүлчүлүп турар. Ам безин кооперативтерин эргезинде 31 муң тракторлар бар. Ийди болза-даа «С-100» деп тракторлар болгаш тарга ажаап алыр комбайннар ыш-кан, ийди аар машиналар МТС-терин болгаш СТС-терин өчүтүр болуп турар.

Болгариянын кээз ажил-агыг тускай эртенгилери куба чер ажилдылар-биле хол-холуудан тут-тунуп алгаш ажиллап, беки про-дуктулуг погаа болгаш виногар ажилынын арга-методтарын ши-гедип алырын оларга дузалап ту-рар.

БИРМА: ЧААРТЫЛГАЛАР ҮРГҮЛЧҮЛӨВИШААН

1963-1964 саң-хөө чылындан эгелзеш (Бирмага саң-хөө чылы октябрь 1-ден эгелзеш турар) деп-шигелгел чыгыс ай олча-ажыла үндүрүп чоруткан. Ам чуртта калдыг-лаа кижинин максималдыг орутууга чылда күрүнө дүжүмели-ни эң хөй дөн шалымындан аш-лас жүрүлүп. Ол чорук 100 муң джа ажил турар орутууга (1 джа — 19 көпееккө ден) 95 хуу үндүрүп-түр оонарын, а орутууга 300 муң джадан алып турар кижин олча-ажык үндүрүп 99 хуу хөмчөл-биле төдөр кылдыр доктаатканы-биле чедип алынын турар.

Револүстү чөүлөдүлгө ыдыг аныктыг депшигелгел хөмчөдөр-инге чуртта капиталист болгаш ре-аксылыг идегеттер калчаалыг-биле удууланган. Олар «болуп чини шидавас элче элзешин уруу» деп бирма үлөтүр сөс-биле хөдөл-бишаан, экономиктиг бергездешки-лерин сактыгы-биле чидигелгел-лерин орадажып турган. Капиталист боттарынын бутааргелерин анык ажиллаары сөксөдип, салыг-жылар бараанарын чажырып тур-ган. Хөргөтүн англыларын, уду-лаанышкынына харын кылдыр Бирманын чаа хааза 100 болгаш 50 джа үндөп акша демдектерин эртен чылдын чайынында саа-рылгандан хавырып алып уругта таарышкан. Ийди хөй түнүп акша демдектерин колдуунда хоорайнын болгаш кээдэниң мөчүкчү аныктыгынын хоугуна турган, а ол акша демдектерин саарылгандан хавырган чорук салгыжыларын, бутааргелерин, помещиктерин болгаш чилиб салгыжыларын эконо-миктиг туруштарына күштүг со-гут болган. Оларнын хоугуна тур-ган акша-хөргөдүлгелерин элзеш ке-зини хавырган. Улуг түнүг саа-зы акшаны биче үндөп акша де-лектеринге согурун мынчаар чор-уткан: 4200 чедир түндүгүн джа-жаган кижилерге акшаны бүрүп-биле эгидип берген, а эң хөй түндү-леп депшигелгел үндүрүп турган. Кижээ, 5000 джаны дузага-кан кижин 4755 джаны, 500 000 джаны дузага-кан кижин 36005 джаны, 1000000 джаны дузага-кан кижин чаа сазын акшанын 41005 джанын хоугуна алып турган. Ол чорук эргидиле турган акшаны барык ийи катан кызыралыга че-дирген. Акшанын согуушкуну аныктыг чоннарын эрге-ажыктар-ынга когаралды калчаал-лаа чедир-бес, экономиктиг амыдыралды сан-даралып турар акша ээлериин бо-лаш чилиб салгыжыларын чаа нити болгаш даптыгы капита-листтерин хоугуна мөөнөсгел ка-питалды уугуткары-биле алдынган хөмчөдөр болуп дээрин чазак чар-

лаан. Бо бүгү хөмчөдөр күрүнө се-кторунун элзеш бижыгарына чедир-ген. Албанын сан-мөдөөлөр-биле алырга, чаа чазактын ажил-чору-лугазынын баштайгы чылында күрүнө секторунун нити бүдүрүл-гө 73 хуу, а хуу секторун — чутула 10 хуу көүдөдүн. Нефть, кор-гудуч, цинк, мөңгүн тыыкыс өс-көн, цемент, каучук, хөрөн, чигир болгаш өскө-даа ол ышкы чүдү-лөдүн бүдүрүп көүдөдүн. Бо саң-хөө чылында күрүнө сектору үлөт-пүрде шиттирилг туруштарын элзеш турар.

Бирманын чазанын үлөтүр та-лаа-биле экономиктиг политика-зынын оонагый чүдүлү—тус черин чингидип ажиллап кылыралыг үн-дөлтөдөгүн чинк болгаш аш-чөм үлөтүрүчү адыраларын кол-дандыр хөмчөдөрүнче угунышкынын болуп турар. Бирманын Револүстү чөүлөдүлгө эрге-чачырга кире-лиинден эгелзеш, үлөтүрүн чаа алыраларын тургузарынын орунче болупун төөгүзүп бир-ле дугаарын калган. Автомобил, кээз ажил-агыг чөпсөк-хөмчөдөр, тран-зиттер болгаш өскө-даа ол ышкы чүдүлөдүн депшигелгел чынып эң-тээр талаа-биле бүдүрүлгелерин тудуу эгелзеш. Ол кылдырга хө-мчөдөр бүгү кезектерин моон соң-гар чурттуг иштиге бүдүрүп чазактын планнары баш бурунгаар көрүп турар.

Бирманын бутааргелеринде ажилчтын чөүлөдөрүн чурттуг тө-өгүзүп бир-ле дугаарында ажил-лап, ол чөүлөдөргө ажилчыларын сонгуудалыг төлөзөкчөдөрүн бүдүрүлгө, ажилч чоннарын материал болгаш амыдырал бай-далдарын айттыраларын админист-рация-биле кады чуталажып кө-рүп турарлар.

Бирма — аграрлыг чурт. Оң 24 миллион чонунун бешти дөрт келин кээз ажил-агылда ажиллап турар. Чуртун мурунда турган удуруткучулар, феодалдар, поме-щиктерге болгаш чилиб салгыж-ларга чаргас чокка мөчүдүп чор-аан тараачынарнын байдалын кижилер дугайында херек кырып-ла чүнү-лаа кылбайн келген. Револүстү чазак кээдэни кооператив-тиг хөмчөдөргө чорудуп тургаш, ажилч чон тараачынарга ажил-чын кылдыр аграр айттырын шит-тирлээр айткан. Ам бө үеде чуртта аграр айттырын белекелдиг үе-чалалыг туруп турар.

Аграр реформага белекелдиг хөмчөдөр кылдыр Револүстүг чө-вүлөд тараачынарнын кол масса-ларын байдалын чингидеринче угулгандар чамдык хоойлуларын болгаш доктааларын хулап алган.

Барыын-Хемчик районун аңчыла-ры эчине ырак черлер болуп Самына болгаш Хан-Тээр тайгалары, Ам, Алаш хөмчөдөр баштарына чыл бу-руде-ле хөйү-биле анып үнүп ту-рар.

Эртен күзүн Төзөн чуртка өлүк белекел кирер дээш, элзеш хөй аң-чылар Самынанын аар ийинче ажим чораннар. Оларнын аразында дур-жулгалыг аңчылар О. Казыбай, О. Бу-лен олар 10—40 чедир кишти, 50—200 динини өлүргөн. О. Серзэлен, М. Сенжазы баштаан бистин өлүгү-вүстүн аңчылары 10—13 кишти, 100—150 динини районун белекел-ке конторазына экеп дужааган бис.

Ырак-улак тайгаларга анып чор-аан кижилерин негелдеш барык хөм кезер, арт ажал санында-ла иле-рей бээр турган. Ол чүд дие, кол-кол оруктарын аштаар, кижилерин адынарына таарымчалыг байдалы тургузар дугайында негелде-лэр. Са-мына ылыныче бистин ашканыс Чарын-Самба дээр арттын дугайын чуталаарга-ла, үк негелдешин ужу-р доран билдире бээр. Ол дээрге ки-штин, дининин кол чыгыр элзеш-ринче ажал кол арт-тыр. Шааза аңчылар ону таварты ажарла, оол-ондакка-да таваргыч чораннар.

Мыаар баар өскө орук чок чүве болганда, бистер база-ла ону үлүг бергездешки-биле ашкан бис. Айт орук чок, калыр-берт, хорум кырлар черге айттын артында дүжүргөш, тынмандан, кузурмандан ийи кижин бижыг туткаш, аажок оварымчалыг, элзеш каш берге черлерин эртер, оон

Аңчыларнын негелдези

сонда артынчакты чүтөтөп дажы-лар турган бис. Алаз айт бичиле-тайын базар болза, хорум аразына-аы ханы кашпап дүгүнче караш дээр.

Арттын ылында Увек-Хемнин иш-тин кулу бажымаш, каян-бир шагла айт эртин турган оруктарын дуй дүш-күлзөн чудуктарын чөжөш кезип чайлатпаан, чөжө каскактарын ка-зып, кезиг үндүрбөөн дээр!

Орук-чирин аштап каан тай-галарга айттыг аян-чорук кылган кир-жи, түндө 30—40 километрин эрте-болгай, а бө берге болгаш аштаттын-маан орук-биле бистер түндө 7—10 километрден ырап шылавын келин-ишкылаа—деп, хөмчүн аңчы Да-гыл-оол ийиң биске чуталап чорай.

Ол-ла бергелерин улуг күш үндү-рүп эртин чораш, аңчыларнын док-таар улуг одалга чедип кээриниске, мыза кижиге чалгак болгу дег чадыр дээр.

Бичин чаш бирги классчылар баш-кызынын удуруткучу-биле белек-кеп алган концерттин ала-нелерге

бизин чок. Ол орта улуг одал кылдып, оон чамынын белектерин аштап, алаз оон дымтарын чорудуу.

Районун аңчыларнын чылалы-на барып, чымычак алдынын» эвөөш эвес тымыжын белектерин турган, ол тайганын орук-чиринин бергелер, мыза аңчыларын доктап дымтамы-рына таарымчалыг байдалдар тур-густуураа чорук, Барыын-Хемчик районун белекел конторазынын удуруткучуларына билдирмес чүве бе, ынчаш?—деп айттыгы тыптып бо-лур.

Чок, ол удуруткучулар ону билдир-лер, үк орукту кылдыр дымтап оларга дымка хөй аңчылар боттут са-нааларын бизин хөй удаа кирип кел-ген. Ийди болза-да олар аңаа са-гыш салбайн келгенер.

П. ОНДАР, ачты.

УЖУГЛЕДИ ҮДЭЭНИ

Чыраа Бажы 11 чыл школязын бирги классын бажымын Алексан-дра Бирзекеевна Мөнгүш үжүлгө үлөткөсүн база бир аны эртерген. Ала-нелер школянын клувунга чы-гып келгенер. А. Б. Мөнгүш баш-кы ала-нелерге бирги классчылары-нын үжүлгөдө өөренигенин дугайында дөпчү илдеткечтиг кыл-ган.

Бичин чаш бирги классчылар баш-кызынын удуруткучу-биле белек-кеп алган концерттин ала-нелерге

сонгууратканар. Концерт сөөлүгө 1 «б» классын өөреникчилери клубтун сценалына чыккалып туру-рушканар, оларга 10 «б» классын өөреникчилери үжүлгөдө илди чокка номчуп турарына байыр че-дирип, Тыва дыл, Төзөн чутта ном-нарын белекке бергенер.

Бирги классчылар чаа номнарын үжүлгөдө ышкыш эки өөренир бү-зүрүткен.

М. ЧАШ-ООЛ.

Каирда чөвүлөп хурал

КАИР. (СЭТА). Араб күрүчелер-ин премьер-министрлеринин көмү-лөп хуралы араб чурттарында Исла-мын бажымына ажалгыткан. Чө-вүлөп хуралга 14 айттыраларын чу-галалажып көөр. Ол болза каттыш-кан араб армиянын тургузарына ха-маарышкан шерик айттыралары. Иордан хөмчүн суглары ажиллаар талаа-биле араб төлөвдилерин боттандыраары-биле холбашкан ай-

Сайгондан 15 километр черде тулчуушкун

ПАРИЖ. (СЭТА). Сайгондан чүг-лө 15 километр черге калбарган тул-чуушкунунага муруну-ветман пар-тизанын чазак шериглеринин рота-зын чылча шапка дээрин Франс Пресс агентилелдин корреспондент-тин дымтаган. Бир америк офи-цер болгаш беш муруну-ветман солд-ат болгаш бир америк сержант ба-

лыгааттырган. Партизанын хөй сая-нык бөө-чөккөсү болгаш шерик хө-мчөдөсү база хунаап алган. Муруну-ветман наймсалыг чотугуна ыдыг хөмчөдөдүг тулчуушкунун бир-ле дугаарында калбарып тура-ры ол дээрин агентилелдин дымта-дында демделеп турар.

Өлүрүкчүге шаңнал

БЮССЕЛЬ. (СЭТА). Каттышкан Штаттарын Бельгияда элзеш 2-ги Дулаз Макартур Конгода белги парашютуларын командар пол-ковник Шарль Лоуаган америк «ачы-

хавыга дээш медалын» тывыскаан. Чоокта чаа Конгога АКШ-тын, Бель-гиянын болгаш Англиянын чөпсөк-тиг агресиязынын үзүндө Шарль Лоран Бельгиянын шериглерин дү-жүрүн удурутуп турган. Ол шерик-лер контю патриоттарга үлүг араа-зын үлөткөдөгүлгө үлөткөдүг тур-рар деп чүве билинген болгай.

Дүжүр аттырган

ЛЕКИН. (СЭТА). Америк бутаар-гелгел «У-2» деп, беки ужулар чанкайгыч разведка самолөдү Сонгу Кыдаттын кырынга БУР-нун агаар делемгине дие када шүргүн кирип келгире, Кыдаттын улугуна хосталга армиязынын ужал чүл кээз дүжүр адылкан. Ол болза улугуна хосталга армиязынын ужал чүл кезектери Кыдаттын дөвиздеринин кы-рынга дүжүр атканы ыдыг хөвирин дүжүр чанкайгыч самолөдү болуп турар.

Агаар БОНДУС

Бөгүн республикага шокор булут-тардыг хун болуп. Чамдык черлерге хар чазар. Хар комкаштан ай-тавынга чедер. Агаарын температуразы да-гыл черлерге 17—22, а өскө чер-лерге — 22—27 градус соок. Кы-зылга онза өскөдөшкөн чок, кош-мактан ай-тавынга чедер. Агаарын температуразы — 24—26 градус соок болуп.

Редатор Н. Н. КУДАЖИ.

Кино

ЯНВАРЬ 12-ДЕ

«НАЙРАЛ»: «Максим Перепели-ца» 10, «Сонгу чүтүң тоомуз» 12, 2, «Куда шайы» 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Хем чүнүң дугайын шуугап чыдыр» 10, 30, 13, «Мэң харын чөзөб» (бирги болгаш ийги сериялары) 2, 30, 5, 30, 8, 30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Дээр кый деп тур» 2, 40, «Пассажир» 4, 40, 6, 40, 8, 30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Иван Бровнин кур черде» 2, 30, «Дал дүште-ле дун» 4, 30, 6, 30, 8, 30 шактарда.

Ю. ГАВРИЛОВ, (СЭТА).

РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕЗИ: Кызыл Шетинкин—Бравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНЫ: Редакторун 24-63, редакторун оралачыларын 35-24, 25-38, теледугай килизинин 37-13, харымсалгалыг секте-тарынын 23-35, кээз ажил-агыг бутааргелерин болгаш партияны амыдырал килизинин 37-13, 23-54, үлөт-күр бутааргелерин болгаш партияны амыдырал килизинин 22-64, чаага, ажилчын болгаш кээз коо-респонденттер база совет тургузуп болгаш амырал килдистеринин 21-27, иштиг информалыг килизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 21-47, солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ния Министрлер Чөвүлелин чамында парзалга өргөдөлгөн типографиязы.

ТС—00018